

A BÁNYA

BÁNYÁSZATI, IPARI, KERESKEDELMI ÉS PÉNZÜGYI HETILAP

A MAGYARORSZÁGI
FÖLDTANI TÁRSASÁG
KÖNYVTÁRÁBÓL

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Dalszínház-u 8. Telefon 23—33. Előfizetési árak: Egész évre 10.— K. Fél évre 5.— K. Egyes szám ára 30 fillér.	Főszerkesztő: Vécsey István Szerkesztik: Apsay V. János és Dr. Makai Aladár Megjelenik minden vasárnap	Hirdetési feltételek: Minden szó 4 fillér Kövér betűvel 8 „ Egész oldal, 1-szeri közlés 80 kor. Fél oldal 1-szeri közlés 40 „
--	---	---

Alakítsunk magyar bányabankot.

A minap egy berlini ujság arra hívta fel olvasóit, hogy a husvéti ünnepek alatt nagyobb társaságban tekintsék meg Magyarországot, melynek — ugymond az ujság — annyi természetadta szépsége és kincse hever parlagon, hogy méltó a külföld figyelmére, s várja a tőke vállalkozását.

Tehát úgy a francia, angol, mint a porosz kereskedővilág figyelme felénk fordul; kezdik fölfedezni kiaknázatlan kincseinket s bő aratásról biztosítják a külföldi tőkét. És ez a fel fogás napról-napra tért hódít; a magyar sajtó hozsannákkal fogadja a szemes idegent, ki azért jön hozzánk, hogy pénzével „természetadta kincseinket“ összeharácsolja.

Mi szivből csak örülni tudunk, ha iparunk és kereskedelmünk fejlődését látjuk s minden erőnkől felvirágoztatásán munkálkodunk, de féltjük a jövőt.

A mi társadalmi és politikai viszonyaink még olyanok, hogy az idegen tőke nálunk idegen, centrifugális erő marad, mely nemzeti fejlődésünknek legéltetőbb nedvét exportálja.

És ettől féltjük bányászatunkat is. Bár mi zászlóbontásunkban a külföldi tőke beözönlésének elősegítését ígértük, most, amikor tényekkel állunk szemben, amikor több üzletkötésről van szó, megdöbbenve látjuk, hogy az idegen tőke harácsolni jön hozzánk. Bitangnak tekintik nemzeti kincseinket s mintha a legsötétebb „Ázsiában“ járnának, veszélyes következtetésekről beszélnek, csak azért, hogy potom áron kincsek birtokába juthassanak.

Mi értjük s látjuk most már az idegenek

számításait. Nem is akarunk ellenhangulatot, vagy épen ellenszenvet kelteni, de, ami a bányabirtokosok érdekeit illeti, — a harács elleni védelem módját akarjuk szóvátenni.

Az idegeneknek feltáratlan vagy kezdetleges bányaojektumokat mutathatunk csupán, melyeknek értéke azonban csak kis befektetéssel is sokszorososan emelkedhetnék, úgy, hogy az eladásnál, az üzembe vételnél — melyhez mégis nagy apparátus és tőke kell — a vevő is, de az eladó is megtalálja számításait.

Itt a baj gyökere, tehát itt gyógyítsunk.

Az orvosság egyszerű: *alakítsunk magyar bányaojektumokat értékesítő részvénytársaságot* magyar pénzzel s ezáltal egyfelől helyreállítjuk a magyar bányászat jó hírnevét, másfelől legteljesebb mértékben biztosítottuk a bányabirtokosok érdekeit. Mert ha magyar pénzünk van, melylyel *előkészíthetjük* az eladandó objektumot, lesz rá vevőnk is, aki bizalommal jön hozzánk, mert *látni* fogja, mit vesz és a magyar bányabirtokos megkapja vagyonának méltó árát.

Ha azt akarjuk tehát, hogy a magyar bányászat föllendüljön, ne a *becsapások* a alapítsuk számításainkat, mert akkor célt soha sem érünk el. Száz közül egynek kedvez a „vakszerencse“ de kilencvenkilenc keservesen csalódott, s az idegen terjeszti ázsiai mivoltunkat, rossz hírnevünket.

Egy *előkészítő* pénzcsoport csodákat fog művelni. Sajat szakértőivel, a sajtó s a társadalom támogatásával egyengeti az utat s reméljük, hogy a kezdet nehézségeit legyőzve, rövid idő múlva a magyar bányászat fejlődésének egy új korszakáról irhatunk.

Az állami bányászat hanyatlásának egyik oka.

Többször foglalkoztunk már az állami bányászat hanyatlásával s mindenkor rámutattunk arra, hogy az állami bányászatot alapjában reorganizálni kell.

Lapunk más helyén a rézbányai bányászat megszüntetésével foglalkozunk, itt az aranyidai fém-bányászat mizériait akarjuk szóvá tenni és a hanyatlás okául a következőkben adjuk le egy levelezőnk érdekes fejtegetéseit:

A hanyatlás megállításán elavult ércelőkészítési művének átalakítását javasolja.

A bányamű hanyatlásának megállításául szolgáló ajánlat felett csodálkozásunknak adunk kifejezést, hogy minden hanyatló bányamű megmentését az ércelőkészítési művek átalakításától várják.

Pedig mit látunk ezen tervezet megvalósításánál, hogy mindazon bányaművek, melyeknek zuzóját átalakították vagy újat terveztek, csak egy szép külképet nyertek, de a mint látjuk a selmeci központi Sándor-zuzó, a kapnikbányai rotai és egyéb zuzóművek berendezése a hanyatló bányászatot nem hogy megmentették volna, hanem azt még szomorubbá tették.

Hogy tehát a bányaművet a hanyatlástól megmentsük nem egyedül zuzóműre, hanem első sorban bányára van szükség és annak jó kezelésére, mert ha a termény minősége kielégítő, úgy a legegyszerűbb zuzóművel, helyes kezelés mellett, egy egyszerű deszkalappal is célt lehet érni. — De mit ér az, ha fényes modern berendezésű zuzóművel, — mint pl. a kapnikbányai Rota bányamű zuzója, — rendelkezünk, ha a bányamű terményeinek silánysága és a kezelés hiányossága folytán eredményeket nem tudunk elérni.

Hogy a bányát a hanyatlástól megmentsük, nem elég a jó zuzómű, hanem a nemes ér jelenléte és a kezelés helyes vezetése és keresztül vitele.

Hogy ezt keresztülvihessük, ne neveljünk az intéző körök-nél keztyűs bányászokat, hanem olyanokat, kik a bányamű iránt kellő érdeklődéssel bírnak, és nem riadnak vissza a bányamű sötétségétől, rossz levegőjétől, nedvességétől és tisztatlanságától és fáradságot nem kimélve, a telérek fejlődését, alakulását bent a bányamű belsejében tanulmányozzák és oda törekednek, hogy intézkedésüket a kezelő személyzet a kellő gond és szabatosság-gal hajtsa végre.

Hogy ez keresztülvihető legyen, az intézésre később befolyó felsőbb iskolai növendékeket szükséges ezen nehézségekre figyelmeztetni, mert sokkal jobb, ha a tudományt szomjazó fiatal ember már kezdetben megismeri azon nehézségeket melylyel megküzdenie kell és később nem fog azért szolgálni, hogy megélhetése biztosítva legyen.

De a mint nem elég, hogy hadvezér legyen a hadseregben, úgy szükséges a bányászatnál is, hogy a vezető mérnök rendelelei, utasításai pontról-pontra teljesítve legyenek, erre pedig jó kezelő személyzetre van szükség. Tehát szükséges ép úgy, mint az intéző köröknél a jó kezelő személyzet és ezt csak úgy érhetjük el, hogy az altiszteket képző bányaiskolánál ne csak a magas Geológiára, Trigonometriára, Fizika stb. és irodai teendők végzésére oktassuk, hanem a bányamű belső kezelésére is. Hogy ezt elérhessük, az oktatás vezetésére a legkiválóbb szakembereket kell alkalmazni, mert sokkal jobb, ha a kiváló szakember szakértelmét szélesebb körben terjeszti, mely a bányamű kezelésénél szükséges, mintha ezen kiváló szakember szakismereteit csak egy bányaműnél érvényesíti.

Tehát ezek volnának szerény észrevételeim, mely hanyatló fém bányászatunknak megmentésére kívánatosnak látszik és nem pedig a silány terményt szolgáló bányáknál létesítendő, fényes berendezésű ércelőkészítési művek, mert azt csak akkor teremthetjük meg, ha a kellő mennyiségű bányaterménnyel rendelkezünk.

Jó szerencsét!

— n — s. —

Ipar és bányászat az Árpádok korában.

Irta: Hóman Bálint.

Az Árpádok iparosai főképen a királyi udvarnokok s részben a várnépek voltak. Ezek készítették a földműveléshez, ruházathoz, élelemhez szükséges iparcikkeket s a főuri udvarok fényűzési cikkeit. A városok alakulásakor a különben is inkább földművelő osztályokból alakult polgárság körében nagyobb szerű iparművelés nem volt. Lassanként azonban, mikor az udvarnokok, e paraszt-iparosok osztálya, akár magasabb osztályokba jutva, akár egyes birtokosoknak eladományozva s mindinkább súlyyodva eredeti rendeltetésétől eltért, inkább csak földműveléssel kezdett foglalkozni, az iparcikkek készítése a városi polgárságra hárult; kifejlett iparososztállyal azonban még az Árpádok korában nem találkozunk városainkban. Adatok hiánya miatt csak az egyes iparágak felemlítésére szorítokozunk; az iparosok szervezetének s egyes iparágak művelési módjának képét adni pedig még csak meg sem kísérhetjük, semmiféle forrásunk sem emlékeztén meg erről.

Elsősorban az élelmiszer iparról kell szólnunk, mint amely szükségszerűleg kifejlődött mindenütt, ahol

emberek laktak. A malomipar természetesen az egész országban elterjedt lévén, polgárok kezén is gyakran találunk malmokat. Nagy-Szöllősen a privilégium is kiemeli, hogy malmokat készíthetnek a polgárok, s tudunk ilyenekről zágrábi, füzitői s barsi polgárok birtokában. Molnárokkal, zuzókkal találkozunk Jászón, s említi őket az esztergomi vásárvámszabály. Ugyanitt találkozunk sütőkkel is. Mészárosokról szó van ugyan-csak ottan s említettnek Esztergom más oklevelein is. Vendéglősről, fogadósról is megemlékezik egy forrásunk.

Az élelmiszer ipar mellett emlitem meg a halászatot s vadászatot, habár tulajdonképen ez ösfoglalkozások nem is tartoznak ide. Városaink polgárai gyakran foglalkoztak halászáttal és vadászattal a közelfekvő vizeken s erdőkben, amire a kiváltságlevelekben nyertek rendszerint engedelmet. Pozsonyban úgy látszik udvarnok halászok vétettek fel a polgárok közé, akik teljes jogot élveztek, de a fogott halmennyiség egyharmadát a várispánnak kellett beszolgáltatniok. A vásárookra szekérszámra hordták a halat, mint a vámszabályok tanúsítják. Mindössze egy adatunk van arra, hogy a polgároknak a halászatot és vadászatot megtiltották, ezt Besztercebánya privilégiumában találjuk; itt is valószínűleg egy előbb adott jogot nem akartak megsérteni, azért mondták ki e tilalmat.

Ruhaiparosok közül voltak a városokban kalló-

BÁNYAJOG.

Bányajogunk fejlődése és a bányakapitányságok.

Irta: Dr. Bartha Béla.

A magyarországi bányászat a király fentartott jogai közé tartozott, szabadalmak, adományozások folytán egyesekre is átment e jog, főleg pedig a bányavárosok nyertek fontos kiváltságokat. A XVI. századtól 1848-ig a magyarországi bányászat főhatósága a m. kir. udvari kamara volt, 1848-ban a III. t.-cikk által felállított m. kir. felelős minisztériumra, közelebbről a pénzügy-minisztériumra mentek át a m. kir. udvari kamara által gyakorolt kormányzati teendők. A magyar szabadságharcra következett abszolút korszak az 1854. május 23-án kibocsátott osztrák általános bányatörvényt Magyarországon is életbe léptetvén, a bányabírók s közgazgatási bányahatóságok jogkörét elválasztotta, s a bányabíráskodással egyes cs. kir. törvényszékeket bízott meg, a közigazgatási bányahatóság gyakorlását pedig hármasként szervezett külön közegekre ruházta, u. m. első folyamodású bányahatóságot adott az újonnan szervezett cs. kir. bányakapitányságoknak, s ezek segítségére rendelte a cs. kir. bányabiztosságokat, fő-, vagyis másodfokú bányahatóság (Oberbergbehörde) lett volna szervezve minden koronataromány számára, harmadfokú, vagyis legfőbb bányahatóság a cs. kir. kereskedelmi minisztérium, mint egyuttal közgazdasági minisztérium. Azonban nálunk a másodfokú külön hatóságok szervezése valósággal nem történt meg, s ahol ezekre hivatkozik a bányatörvény, vagy más jogforrás, jelenleg a m. kir. pénzügyminisztériumot kell érteni, mint egyuttal legfőbb bányahatóságot. Az osztrák császári kormány az így szervezett bányakapitányságok részére külön hivatali utasítást is adott ki, „Amtsunterricht für die k. k. Berghauptmannschaften.“ Wien, 1861.

Az egész abszolút korszakban változatlanul maradt e szervezet. Az 1861. évben pedig a tulajdonképpeni anyaterületre nézve a magyar magánjogi törvények s bíráskodás visszaállítván, az Országbirói Értekezlet az általa alkotott Ideiglenes Törvénykezési Szabályok VII. részében az osztrák általános bányatörvényt az anyagi bányajog szempontjából bizonyos módosításokkal hatályában fentartotta, s megmaradtak a bányakapitányságok s bányabiztosságok is, sőt a bányakapitányságok bírói hatáskört is nyertek a bányaugyekben, s ezt meg is tartották egészen addig, míg az elsőfokú bíróságok új szervezetet nem nyertek, mert az 1871. XXXII. t.-cikk 2. §-a kimondta, hogy bányaugyekben bírói hatóságot azon, az 1871. XXXI. t.-cikk alapján szervezett kir. törvényszékek gyakorolnak, melyeket e joghatósággal a minisztérium felruház. Az igazságügyminiszter ezen rendeletet 1871. június hóban bocsátotta ki. A most nevezett törvénycikk 21. §-a taxatíve sorolja fel, mely ügyek tartoznak a bányabírók illetőségéhez, s minden más, a bányákat tárgyozó peres ügyet az illetékes rendes polgári bírósághoz utasít. 1875. július 31-én kibocsátva, újabb igazságügyminiszteri rendelet intézkedik a bányabírók s így van most 8 kir. törvényszék felruházva a bányabírók hatáskörével. Erdélyben az osztrák uralom által életbeléptetett bányatörvényeket s igazgatási szervezetet az 1868. XLIII. t.-cikk alapján érvényben hagyta a minisztérium, a társországokban is ez történt. Ezeket illetőleg az 1868. XXX. t.-cikk úgy intézkedik, hogy a bányajog a közös ügyek közé tartozik, s így a törvényhozás a magyar birodalmi országgyűlést, a végrehajtás a magyar szakminisztériumot, az elsőfokú bányai igazgatóság gyakorlása a zágrábi kir. bányakapitányságot, a bíráskodás a horvát bíróságokat illeti.

A második magyar felelős minisztériumnak 1867-ben történt kinevezése után a bányahatóságok a földművelés-, ipar- s kereskedelmi minisztérium alá kerültek, s itt is maradtak 1889-ig, midőn a törvényhozás a volt földművelés-, ipar- s kereskedelmi minisztériumból a mai

sok, takácsok, timárok, szücsök, szabók, cipészek, vargák, kalaposok és keztyűsök, akikről biztos tudomásunk van.

Építő mesteremberek közül feltétlenül szükséges volt a kőműveseknek és ácsoknak jelenléte, de a háziakról okleveleinkben nincs adat, pedig hogy nagyobb kőházak voltak városainkban, arról biztos tudomásunk van. Ácsokról tudunk Jászón és Esztergomban is. Az építőanyag beszerzési módjára nézve felvilágosítást adnak a privilégiumok, melyek megengedik a polgároknak, hogy a körülöttük levő hegyekben s erdőkben követ törjenek és fát vágjanak. Győr a Dunaszigetet kapja, hogy karójuk s vesszejük legyen építésre.

Egyéb iparosok közül csupán az aranyművesek, vagyis inkább pénzverők említtetnek Esztergomban, akik az új pénz verése idején Budaán laktak családostól, s ott a pénzverő műhelyben dolgoztak.

Az iparosok közé számíthatók még — habár inkább kereskedéssel foglalkoztak — a hajósok, kikről Pozsonyban és Pestén esik szó s akikről egyedül maradt fenn valami céhbéli szervezetnek nyoma, még pedig a pesti s jénői hajósokról. Valószínű, hogy voltak más iparosok is városainkban, de ezekre legfeljebb a következő korbéli állapottokból nyerhetnénk felvilágosítást, amire e dolgozat kerete nem nyújt elég teret.

Nevezetes fejlődések indult már az Árpád-korban

a városi bányászat. A nemes ércekben oly gazdag felsőmagyarországi s a sótvágó erdélyi városok részben már e korban megalakultak, részben pedig alapjuk vetetett meg. A bányaművelésnek — mint Wenzel mondja — három módja volt az Árpád-korban, úgy mint egyes földesurak által királyi jogosítványok alapján, továbbá királyi vagy földesuri bányatelepek s végre királyi bányavárosok által műveltettek. A nevezetes eredményű telepek azután szintén városokká emelkedtek. A későbbi alsómagyarországi hét bányaváros közül még csak Selmec- és Besztercebányának, s talán Bakabányának, a felsőmagyarországiak közül pedig Gölnicbányának s Jászónak volt városi szervezete. Ezekon kívül bányaváros volt még ez időben Német-Lipcse, Korpona és Zólyom is. E bányavárosok polgársága teljesen idegen volt, még pedig német s éppen ezért még leginkább ezeket lehetne valamiképp a német városokkal kapcsolatba hozni, különösen az igloui és selmeci jogkönyvek egyezései alapján.

E bányavárosok bányaszabályaiból alig tudunk meg valamit a kiváltságlevelekből, melyekben többnyire csak az van, hogy szabadon kereshetnek mindenféle ércet. A keresés alatt értették a bányászatot s az aranymosást is, mint Lipcse privilégiumából kitűnik, mely szerint szabadon kereshetnek ércet az erdőkben s vizekben. A királynak a bányászok bizonyos részt

kereskedelmi és a mai földművelési minisztériumot szervezte, s ekkor a bányahatóságok az 1899. évi 1727. sz. miniszterelnöki rendelettel a pénzügyminisztérium hatáskörébe jutottak, s most is ott vannak a VIII. fő-, s illetőleg 15. ügyosztályba beosztva.

Azonban sem az u. n. provizórium, sem az új alkotmányos korszak kormányai a bányahatóságok önálló, nemzeti s korszerű alapon való rendezésére ugyszólván mit sem tettek, s így teljesen az osztrák idők szervezeti beosztása maradt fenn, s még annyiban sem történt semmi idevonatkozólag, hogy magyar szolgálati utasítás adtak volna ki számukra.

Természetes, hogy az általános államszolgálat s a pénzügyi államszolgálat szabályai a bányakapitányságokra s bányabiztosságokra is érvényesek; egyes speciális ügyekben, pl. a mértékilletékeket, zárkutatmányi illetékeket, bányaadózást illetőleg jöttek létre részben új törvények s rendeletek, a bányabiztosságok hivatalköre s hatásköre tárgyában is jelent meg miniszteri rendelet; azonban a bányahatóságok különleges teendőire vonatkozó egységes, rendszeres szolgálati utasítás, mely magyar forrásból eredne, nincs, s ma már égetően szükséges volna a bányahatóságok korszerű ujjaszervezése.

A magyar bányajog főforrásai jelenleg: a hatályában fentartott osztrák általános bányatörvény, amennyiben újabb jogfejlés egyes rendelkezéseit nem módosította, vagy érvénytelenítette; továbbá az Országbirói Értekezlet által alkotott Ideiglenes Törvénykezési Szabályok bányajogi része, amennyiben újabb jogfejlés meg nem változtatta; a bányamegyei alapszabályok, s a főbányahatóság elvi jelentőségű határozatai. Azonban a bányahatóság gyakorlata erősen kifejlesztette a szokásjogot is, mert törvényeink, rendeleteink a bányaugyet illetőleg nagyon hézagosak lévén, ezeket a bányahatóságok igen sokszor az osztrák időben érvényben volt szabályok gyakorlati meghonosításával pótolták, így maradt fenn a bányatörvényhez kiadott Végrehajtási Utasítás gyakorlatilag, szokásjogilag, s számos más,

osztrák eredetű jogforrás, ami annál természetesebb volt, mert a gyakorlati élet követelte a hiányok pótlását, s ezt a tulnyomólag az osztrák időkből átvett hivatalnokok így tudták legkönnyebben eszközölni, s újabb szabályozás hiányában a későbbi nemzedékek pedig tőlük tanulták el s vették át. Így történt, hogy pl. az országbirói értekezlet az osztrák általános bányatörvénynek csupán anyagi részét akarta érvényben tartani, de a gyakorlat az alaki bányajog sok rendelkezését is átvette, amire a gyakorlati élet, de különösen a szénbányászat jogvédelme és törvényszerű támogatása céljából egyenesen nagy szükség volt.

Magától érthető, hogy az 1867. óta hozott magyar törvények s miniszteri rendeletek, amennyiben bányaugyekre vonatkoznak, kötelezők a bányahatóságokra, s eljárások alapját képezik.

A bányakapitányság teendői általában: felügyel arra, hogy a bányatörvény mind nemzetgazdasági, mind jogi, s különösen rendészeti szempontból pontosan legyen végrehajtva. Megvizsgálja a kutatási és zárkutatási kérvényeket, megadja az idevonatkozó engedélyeket, vagy elutasítja a kérvényeket, megvizsgálja az adományozás vagy engedélyezés iránti kérvényeket, első fokon megadja vagy elutasítja az adományt, engedélyezést, vezeti az ezekre vonatkozó könyveket, értesíti az adományokról s engedélyezésekről a bányabíróságot, az itt felmerülő változásokat a felek rendeseu a bányabíróságnál, mint bányatelekkönyvi hatóságnál jelentik be, mely aztán ezekről a bányakapitányságot értesíti, foganatosítja a bányajárást, eljár a bányamegyék engedélyezése tárgyában, aztán véleményt ad a kisajátítási ügyekben az általa vezetett tárgyalásról felvett jegyzőkönyv alapján; a telkek s vizek átengedésénél, az ásvány-és gyógyvizek védőterületének kijelölésénél, az ezeken üszközlendő ásások s furások engedélyezésénél, a bányatelkek eldarabolásánál, egyesítésénél, összesítésénél s elkülönítésénél végzi a bányatörvény által reá bízott teendőket a közös bányaművelésnél, különösen pedig a

szolgáltattak be, az aranyból tizedet s más ércből nyolcadot adtak a kamarának.

E bányavárosokban a városi hatóság mellett külön bányahatóság is volt. A bíró és tanács kijelölt egy esküdtet bányamesternek (Bergmeister), aki a királyi kamarától kapta fizetését, s ez alá tartoztak a bányaugyek. A bányaműveket a város adta el — jobban mondva bérbe — a polgároknak, akik erről a város pecsétjével ellátott bizonyítványt kaptak. Az aknák helyét kimérték s szabályok voltak arra, hogy az értől, amelyben dolgoztak, mennyire volt szabad távolodniok a furással. Az új érceret talált akkor lépett annak birtokába, ha a városi s bányahatóságnak bejelentette a leletet s három ezüst márkát lefizetett. A már művelt, de parlagon talált tárnát, hat hétig hirdetés útján hiva fel tulajdonosát, a jelentkezőnek átadták, ha azonban ekkor sem jelentkezett senki, a hetedik héten más kapta művelésre. Azokat a bányászokat, kik a bányamester s két esküdt által hitelesen lepecsételt határkö ellenére másnak birtokába törtek furásaikkal, fej-és vagyonszétválásra ítélték. Ha a bányászok furás közben más — akár világi, akár egyházi ur — földjére jutva, ott sátrat, kunyhót emeltek, azért bért nem fizettek. Amely birtokos földjén bányát találtak, urbérül kaptak a termés harmadát. A többi bányaszabályokra, melyek a bányaművelés módjaira s a bányászat közben előforduló esetekre vonatkoznak, nem térhetünk ki.

E városok, melyekről szóltam, arany- s ezüstbányászatot üztek, volt azonban egy vasbányászattal foglalkozó városunk is, ez Torockó, amelynek Ausztriából jött lakói közt — úgy látszik — már ekkor céhrendszer állott fenn mesterekkel, bányászokkal, vaskovácsokkal, öntőkkel s szénégetőkkel.

Erdélynek már ez időben híres volt sóbányászata; ezzel foglalkoztak Dézsakna, Dézsvár s Tordaakna lakói. A sóbányászat állami monopólium volt, s így a polgárok fizetésért vágták a sót, s a sóügy a kamara alá tartozván, némileg a kamaraispán alá rendelvék. A fizetés a vágott sómennyiség szerint történt, 100 só után a dézsaknaiak 4 pondust, a vivők pedig kettőt kaptak. Ezenfelül évente bizonyos ideig szabadon vághattak sót, s az ez idő alatt vágottat eladhatták. A vágási engedelem évi hat-nyolc napra szólt.

A bányászat hazánkban igen jövedelmező foglalkozás volt s így nagy örömmel jöttek ide a külföldi bányászok, kik odahaza — a valószínűleg már munkásokkal zsúfolt bányákban — kevesebb jövedelemre tehettek szert, s itt, új hazájukban felvirágoztatták a bányászatot; a bányavárosok és telepek — habár a nemzet legkevésbé hozzáforrott, legidegenebb részei voltak — a királyi kamara legjövedelmezőbb forrásai közé tartozván, az országnak hasznos és nélkülözhetetlen részeivé váltak.

bányatársulatokat illetőleg, vezeti a bányatársulati könyveket, őrzi az egyes bányabirtokokra vonatkozó térképeket s egyéb okmányokat, gondoskodik a bányák s zártkutatók kellő munkában tartásáról, az adományozott bányatelkekre s az engedélyezett segédvadásokra dékokat engedélyezhet a fennálló szabályok szerint; közreműködik annyiban, amennyiben hatásköre ezt megengedi, a bányavállalkozók egymás közti birtokviszonyainak rendezésében, különösen a bányaszolgalmak s az ezekért járó ellenszolgáltatások megállapításánál, a bányaaftöréseknél, s az ezekből eredő villongások elintézésénél, de a perbeli döntés a bányabíróságot illeti.

Különösen fontos kötelessége a bányakapitányságnak a bányavállalkozó s alkalmazottai között felmerülő viszonyok tekintetében reá bízott teendők pontos végzése, a munkarendtartások felülvizsgálata s jóváhagyása, a társaságok bányahatósági felügyelete, a bányaadó, mértékilletékek, zártkutatómáni illetékek kivetése körüli teendők pontos végzése, az egyes bányák s kohóművek szigorú ellenőrzése, a személyek s javak biztonsága, tehát a rendszert szempontjából, valamint nemzetgazdasági szempontból is; ebből kifolyólag a bányaművek helyszíni megvizsgálása, előforduló baleseteknél a szükséges intézkedések haladéktalan elrendelése vagy közvetlen foganatosítása, büntetések, bányajogositványok elvonásának kimondása, bányászati statisztikai adatok gyűjtése.

A bányakapitányság saját személyzetének szolgálati ügyeit is hivatva van intézni, s e tekintetben a bányakapitányt ugyanazon jogok illetik, mint más igazgató hatóság főnökét.

BÁNYAHIREK.

A rézbányai bánya beszüntetése.

Az államnak egyik legrégebbi bányája a Rézbánya két év alatt teljesen be fogja szüntetni az üzemet, mert már kivan aknázva. Maga ez a puszta hír óriási megdöbbenést keltett Rézbánya vidékén, mert ott tudvalevőleg a lakosság nagy része az állami bányákban keresi a kenyerét. Ha a bánya most egyszerre beszünteti munkát, több mint 300 család marad kenyér nélkül.

Az állami bányáknak egyik legrégebbike a rézbányai. 1751-ben nyílt meg, azóta szakadatlanul működik. Ily hosszú idő alatt a környék népét, annak szokásait úgy rendezte be, hogy azok szoros összefüggésben legyenek a bányával. A népnek ugyyszólván ez vált kenyérkeresetévé és más foglalkozás után nem is nézett, minthogy azon a vidéken nem is nézhetett. A bánya volt mindene a népnek.

Az utóbbi években azonban egyszerre az a fenyegető hír kezdett terjedni, hogy a bánya nem ad termést, kezd kimerülni. A híresztelések alaposak voltak, mert a kormány látva azt, hogy a bánya nem képes annyi termést hozni, hogy érdemes legyen fentartani, kimondotta, hogy a bánya üzemet be fogja szüntetni. Erről tudomást szerzett az ottani bányahivatal is és így jutott ki a hír a nép közé és keltett nagy rémületet.

A lakosság mozgalmat indított, hogy kérelmet

intéz a kormányhoz és kérni fogja, miszerint a bányát tovább is tartsa fenn. Terjedelmes beadványt készítettek a fenyegetett munkások és ebben megrázó színekkel ecsetelték helyzetük komorságát, mely befog következni, ha a bánya beszünteti az üzemet.

A beadványban a munkások azt állították, hogy a bánya még nincs is annyira kiaknázva, hogy be kellene szüntetni. Ha több költséget fordítanak a bányákra még huzamos ideig lehetne fentartani az üzemet.

A keresetüket veszélyeztetve látó munkások kérték a kormányt, hogy a bányát még ne szüntessék be, mégis azonban arra az eshetőségre, ha be kellene szüntetni az üzemet, úgy azok helyébe bármilyen ipartelep létesítsenek, hogy a nép keresete megmaradjon. A kérvényt Glac Antal főispánhoz nyújtották be, hogy annak kedvező intézést eszközöljön ki a kormánynál.

Glac Antal főispán meleg szeretettel karolta fel az ügyet és személyesen járt annak érdekében a kormánynál. A főispán közbenjárása nem is maradt eredménytelen. Wekerle miniszterelnök kijelentette, hogy a bánya üzeme 1909 év végéig fennmarad, azonban azon túl az állam anyagi érdekei megkívánják, hogy beszüntessék a bányát.

A népről azonban nem feledkezett el a miniszterelnök, amennyiben kijelentette, hogy a kérelem második részét, mely ipartelepek felállítására vonatkozik teljesíteni fogja.

A miniszter intézkedéséről már értesítve is lett a rézbányai lakosság és általános örömmel fogadták azt. Az ipartelepek felállítása tárgyában már a közeli hetek valamelyikén egy vegyes bizottság fog Rézbányára kiszállani. A bizottság lesz hivatva megállapítani, hogy a felállítandó ipartelep milyen legyen és hogy melyik iparág virágoznék ott legjobban.

A bizottságban benne lesz Glac Antal főispán is. A miniszteriumból egy szakértő fog Rézbányára utazni, aki vezetni fogja a tárgyalásokat.

A bányatermékek értéke. A londoni Copper-féle statisztika füzetek kiszámították és közzétették a világpiac legfontosabb ásványtermékeinek tavalyi összértékét. Értékül a következők horribilis tótelek szerepelnek:

a szén	10,300,000.000	koronával
a nyersvas	3,327,500.000	
az arany...	1,749.00.000	
a réz...	1,436,600.000	
az ezüst	528,000.000	
a cink	425,470.000	"
az ón.	399,30.000	"
az ólom	398,200.000	"

Összesen 18,564,070.000 koronával

vagyis 18.564 millió korona érték, amit csupán a szén, a vas, az arany, az ezüst, a cink, az ón és az ólom egy évi bányatermése képvisel a világpiacon.

Az ólom és az ólompiac tavaly. Az ólom az elmúlt esztendőben az összes ércemek között a világpiacon legszilárdabb helyet tudott magának biztosítani. Az ólomkereslet a világpiacon egész éven át nagy volt, mindamellett a londoni piac ólomárjai ugyyszólván alig emelkedtek; a jegyzések rendkívül szilárdul állottak. Ősz beálltára az ólomárak a cink árának magaslatára emelkedtek. Ausztria-Magyarország tavaly is ólombevételre szorult

legtöbnyire Amerika fedezte az ólombehozatal szükségleteit.

A spanyol ólom, amely oly jelentős pozícióval bír a világ ólompiacán, az év elején 19 font sterling 12 sh-ről, ősz beálltára 21 font sterling 10 sh-re emelkedett; ám aztán tetemes árhanatlas állott be az év végével, úgy hogy 1908 beálltára már csak 14 font sterlingen állott a spanyol ólom ára.

A réz tulajdonságai. A réz elektromos vezetőképességére, de különösen törékenységére a különböző elemek több-kevesebb befolyással vannak:

Az arzen 0.05%-nál nagyobb mennyiségben a rézet keményebbé és törékenynyé teszi; a sárgaréz előállítására használt rézben az arzénnek még a nyoma se legyen.

Antimon sokkal kisebb mennyiségben szokott lenni a rézben, mint arzen, de ez jó is, mert sokkal ártalmasabb.

Legkártékonyabb hatása van a bismuthnak a rézre, ennek más a nyoma is lényeges befolyással vannak s 0.02%-ban való jelenléte oly merevvé teszi, hogy meg sem munkálható; ezen fém szintén csak ritkán található a rondítók között.

A vas ritkán található mint rondító a rézben, de gyakran a horgany és az ón.

Ólom soha nincs a finomított rézben s a nyújtatóság emelésére még a hengerlésnél még adnak is megfelelő mennyiségű ólmot a rézhez.

A kén merevvé teszi a rézet, de ez épp úgy, mint a foszfor és ken, csak nyomokban szokott jelen lenni, ezek sokszor a finomításnál kerülnek a rézbe.

A leggyakoribb fertőzőménye a réznek annak oxydja, mely már kis mennyiségben is merevvé teszi

Jól finomított réz legfeljebb 0.1% oxygént szokott tartalmazni.

Pénzügyi, ipari és kereskedelmi hírek.

Calcium-carbid szállítás a Dunán. Néhány év előtt a Száván Sirkovácnál nagy szerencsétlenség történt, amennyiben két calcium-carbiddal megrakott uszályhajó egy kisebb szerű összeütközés következtében lékot kapott és azok lassan süllyedni kezdtek. A gőzös kivontatta őket egy zátonyra és a legénység vizsgálni kezdte a sérülést. Ekkor történt, hogy vigyázatlanság folytán néhány összezuzódott és átmedvesedett carbidhengerek kifejlődött acetylengáza meggyuladt és felrobbant. A robbanás következtében nemcsak emberéletben esett kár, hanem újabb hengerek is megsérültek és azok is felrobbantak. Ez az elharapódzás, folytonos robbanások között, egy hétig szakadatlanul tartott, vagyis mindaddig, míg az összes hengerek fel nem robbantak és a két uszályhajó teljesen el nem pusztult.

A szerencsétlenség következtében azonban ahelyett, hogy elővigyázati rendszabályokat teremtettünk volna, egyszerűen megszüntettük a Dunán és mellékfolyóin a calcium-carbid szállítást.

Ez pedig nem helyes, mert a Rajnán úgy, mint az Oceánon, nemcsak teherszállító hajók, hanem a személy- és gyorsgőzösök is szállítják a calcium-carbidot, úgy a raktárakban, mint a fedélzetén; hanem természetesen kellő elővigyázati rendszabályok mellett.

Most, hogy a Dunagőzhajós-Társaság és az osztrák kormány között a szubvencióra vonatkozó tárgyalások újra megindultak, a tárgyalások során az „Orient-Verein” rámutatott erre a visszas helyzetre és felhívta az osztrák kormány figyelmét arra, hogy a társasággal kötendő szerződésben a calcium-carbidnak szállítása kötelezővé tétessék.

Minden jel arra mutat, hogy az Orient-Verein javaslatát

az osztrák kormány annál is inkább helyben fogja hagyni, mert a Szerbiával kötött új kereskedelmi szerződésben a calcium-carbid vámja jóval alacsonyabb, mint amekkora a régi szerződés szerint volt és ennek következtében ezentul nemcsak Románia, hanem Szerbia felé is nagyobb szerű calcium-carbid kivitel várható és ez legalkalmasabb módon hajókkal eszközölhető.

Kötelességünknek tartjuk, hogy hazai hajózási vállalataink figyelmét felhívjuk erre a körülményre, hogy a calcium-carbid szállításában legalább is egyenlő mértékben osztozkodjanak az osztrák vállalattal.

A Siemens és Halske rt. magyarországi telepe 317.850 K befektetés mellett 12.185 K veszteséggel zárta 1907. évi mérlegét. A berlini főtelep 54 millió 500.000 márka alaptőke mellett 3.716.368 márka tiszta nyereséget ért el és 5%-os osztalékot fizet.

A Kancer-féle ólom- és ónarúgyár rt. 1907. évi mérlege szerint a társaság vesztesége 112.764 K-ról 28.022 K-va 140.786 K-ra szaporodott, azaz a 340.600 K alaptőkének 43.2%-a elveszett, ami arra indította az igazgatóságot, hogy a március 22-én tartott közgyűlésnek a felszámolás kimondását javasolja.

Uj cementgyár. Mint Sopronból jelentik, a szárazvámi cementgyár ügye immár a megvalósuláshoz közeledik. A részvények jegyzése igen jól sikerült s az eredetileg tervezett 3 és fél millió korona alaptőke teljesen jegyeztetett. Az új részvénytársaság gyártelepét a Kismarton mellett lévő Szárazvámon építi föl, melyet Willingstorffer Jenőtől 500,000 koronán vásárol meg.

Külkereskedelmünk. A statisztikai hivatal ma tette közzé Magyarország f. é. február havi külkereskedelmi forgalmára vonatkozó adatokat. Ezek szerint behozatalunk értéke az előző évi 201.2 millió koronával szemben ez év január-február havában 215.0 millió korona volt s ebből 168.3 millió korona Ausztriából való behozatalunkra esik. Kivitelünk az 1907. év első két hónapjához képest alig 7 ezer koronával csökkent, értéke 193.6 millió korona volt, mely összeghez Ausztria 140.6 millió koronával járult. Az 1908. év két első hónapjában árumérlegünk összesen 21.4 millió. Ausztriával szemben pedig 27.7 millió korona behozatali többletet tüntet fel.

A Dynamit Nobel-gyár újjászervezése. A Dynamit Nobel Részvénytársaság, melynek Pozsonyban hatalmas gyártelepei vannak — mint jelentik — beadványt intézett a kereskedelmügyi kormányhoz, melyben a kormány támogatását kéri vállalatának jelentékeny mértékben való kibővítéséhez. Úgy halljuk, hogy a gyár igazgatóságának az a terve, hogy új üzemággal fölveszi a sósav gyártását, vagyis a vállalatot hatalmas vegyészeti gyárrá akarják átalakítani. A vállalat igazgatósága erre az elhatározásra azért jutott, mert a hadügyi kormány dynamit megrendeléseit egyre apasztja, aminek magyarázata abban keresendő, hogy a hadügyi kincstár, melynek Ausztriában már van egy dynamitgyára, szükségletének jelentékeny részét saját gyárától szerzi be. A hadügyi kincstár sőt arra törekszik, hogy a meglévő megrendelési hányadot is csökkentse, amit úgy akar elérni, hogy Magyarországon is löpörgyárat fog létesíteni. A hadügyminiszternek ezzel a tervével nemsokára a magyar delegáció is foglalkozni fog, mely, Magyarországon létesítendő gyárról van szó, „áldozatkészségét” nem fogja megtagadni. Ilyenformán aztán érthető, ha a Dynamit Nobel-gyár más irányban kíván boldogulni. A vállalatnak Pozsonyban van dynamit-, sav-, nitrocellulose-, ekrasit- és szénkéneggyára. Ha a kormány megadja a vállalatnak a kért állami támogatást, a Dynamit Nobel-gyár Európa egyik legnagyobb vegyészeti gyára lenne.

Szabadalmi hírek.

Az elmúlt héten az alábbi szabadalmakat jelentették be. A bejelentett találmányok egyelőre jogtalan használat ellen védelemben részesülnek; 60 napon belül ezen bejelentések ellen fel lehet szólni Érdekelteknek bővebb felvilágosítással szolgál a szerkesztőség.

1. *Eljárás cement előállítására.* Az anyagot vagy anyagkeveréket, melyből a cement készül, elektromos áram behatásának tesszük ki; az áram jóval magasabbra emeli az anyag hőmérsékletét, mint az eddigi tüzelések. A nagy hő mellett a nagyobb mennyiségű kén válik szabaddá és az egyes alkatrészek egyesülése bensőbb, mint az eddigi alacsonyabb hőmérsékletnél. Az anyagot, mely állhat a nagyolvasztó salakjából is, előbb megömlesztjük majd az elektromos kemencébe vezetjük, ahol emeljük a hőmérsékletet.

Ezen cement előállítási ára jóval alacsonyabb a román cementnél, de minősége — állítólag — a legjobb portland cementével versenyez.

2. *Berendezés agyag tisztítására és osztályozására.* Ezen berendezés az eddigiektől lényegesen abban tér el, hogy a keverő és szállító csigával ellátott henger falában különböző nagyságú átbocsátó nyílásokkal bíró acéldrótos rostélyok vannak elrendezve, melyeken az agyag átnyomatik.

A kövek és durva tisztatlanságok a rostélyok fölött, a hengernek gyűjtőkamara gyanánt szolgáló zárt kibocsátó részbe jutnak és itt beállítható nyíláson keresztül a hengert elhagyják.

3. *Cementkoporsó,* mely cementből (vagy ennek más anyagokkal való keverékéből) van öntve és dróthálóból, fémszövetből vagy hasonlóból készült és az anyagba ágyazott betéttel van ellátva.

4. *Eljárás széjjel nem hulló tömböknek kalciumkarbidból való előállítására.*

A kalciumkarbidot olajban vagy petrolumban fűrésztjük s leszűrés után gyantából égetett mészből, klormészből és olajból vagy petrolumból álló masszával keverjük.

Az így nyert anyagot formába öntjük majd oly magas fokra melegítjük, hogy a gyanta feloldódjék. Lehűtés után a karbidot kivesszük a formából.

5. *Eljárás válygból, agyagból vagy hasonló puha építési anyagból készült vasbetétekkel merevített fal előállítására.*

A merevítő drótfonalak épen úgy, mint a vasbeton falaknál, a fal egyik vagy mindkét külső oldalán vannak elrendezve. A puha belső rész és a drótfonal közötti tér kavicsos vagy zúzott kővel töltetik ki, mely megakadályozza, hogy a fal puha anyaga a döntésnél kinyomuljon s egyuttal alapfelületül szolgál a vakolat számára. A falak jól beverhetők, a vakolat szilárdan tapad, kis falvastagság mellett nagy hordképességgel bír és az időjárásnak jól áll ellen — a szabadalmi leírás szerint.

6. *Eljárás oszlopok földbe süllyesztett végeinek megóvására és erre szolgáló burkolat.*

Megadott szabadalmak. Az elmúlt héten az alábbi találmányok szabadalmaztattak. Érdeklődőknek bővebb felvilágosítással szolgál a „Bánya” szerkesztősége.

1. Javitások fémek hegesztésére, forrasztására és elvágására szolgáló gáznemű forrasztó készülékeken.

2. Erjesztési eljárás az ammoniaknak szerves nitrogéntartalmu anyagokból való előállítására.

3. a) Eljárás kalciumkarbid előállítására.

b) Eljárás egységes gázfejlesztő képességgel bíró

kalciumkarbidnak előállítására.

c) Eljárás kalciumkarbidnak előállítására kalciumkarbid hulladékokból.

4. Eljárás báriumoxid előállítására.

5. Készülék gáznak folyékony szénhidrogénekből és levegőből való előállítására.

6. Kemence kén és más efféle anyagok égetésére és ömlesztésére.

7. Eljárás tüzelőanyag előállítására.

8. Gép, gázalaku, folyékony és szilárd tüzelőanyagokból munka fejlesztésére.

9. Tőzegszárító berendezés.

10. Ujtás vas és betontalpakon.

P.

KÜLFÖLD.

Az amerikai acéltröszt.

A világ leghatalmasabb iparérdekeltsége, az amerikai acéltröszt most számol be múlt évi üzleti eredményeiről. Szinte széditő anyagi erőről beszélnek 1907. évi mérlegének számadatai. A trösztnek fennállása óta soha sem volt még olyan nagy üzleti nyeresége, mint a múlt évben, dacára a kedvezőtlen pénzügyi viszonyoknak. A trösztnek tiszta nyeresége 79 35 millió dollár, melyből 54 milliót újabb befektetésekre fordítottak s csak 2% osztalékot fizettek. Ebből is láthatjuk, mennyi üzleti bölcseséggel és előrelátással dolgozik az amerikai vállalkozó. A tröszt 270 millióval szaporította tőkéjét fennállása óta.

A legnagyobb befektetést a Gary-féle acélmű igényelt. Gary a Michigan tó mellett fekszik, mely tisztán gyárváros, 50,000 lakossal. Acélműveiben 17¹/₂ millió q hengerelt acélárut készítenek évenként s így a világ legnagyobb vastermelő telepe. Érdekes, hogy 1908. évre csak erre az acéltelepre 115 milliót irányzott elő a tröszt, melynek hatalma a múlt évi pánik alkalmával tünt ki legjobban.

Tavaly ugyanis a Tenesse Coal and Iron Company Rt. a csőd szélére került s a tröszt, hogy megszabaduljon egy kellemetlen versenytársától 33¹/₃ millióért megvette részvényeit, aminek következtében 2¹/₂%-kal növelte termelését. S ez a hatalmas tranzakció csak úgy volt lehetséges, hogy a tröszt 1906. év végén 67 millió dollár, azaz 321 millió korona készpénzzel rendelkezett.

Munkaadók szavatossága az Egyesült Államokban. Washingtonból jelentik, hogy a képviselőház elfogadta a munkaadók szavatosságáról szóló törvényjavaslatot.

A trösztök ellen. Annak az eljárásnak során, amelyet az Egyesült Államok kormánya az Union Pacific Railroad, továbbá Harriman és mások ellen a Harriman-féle nagy vasuti hálózat tárgyában indított, most adták be a vádlottak a szövetségi bíróságnak megjegyzéseiket az ellenük emelt vádakra. Valamennyien tagadják a vád azon állításának igazságát, amely szerint érdekszövetségüknek az volna a célja, hogy a szabad versenyt lehetetlenné tegyék és a közlekedést monopolizálják.

Monarchiánk és Dél-Amerika. Buenos-Ayresből táviratozzák, hogy Mihalovics osztrák-magyar főkonzul 2 millió korona alaptőkével részvénytársaságot alapított, amelynek célja Ausztria-Magyarország, Argentina, Paraguay és Uruguay közt a kereskedelmi viszonyt bensőbbé tenni. Valószínű, hogy Mihalovics a társaság vezetője kíséretében május végén Bécsbe érkezik.

Uj köszentelep Olaszországban. Genuai levelezőnk írja. A legifjabb európai nagyhatalom ipari fellendülését nagyban gátolja az a körülmény, hogy Olaszország rendkívül szegény vasban és szénben. Már pedig e két anyag nélkül nagyipar el sem képzelhető. A felsőolaszországi fejlődött nagyipar csak igen kis százalékát tudja szükségletének a hazai bányászat révén fedezni, s főleg angol és német vasat dolgoz fel, s majdnem kizárólag angol szénrel fejleszti üzemerejét.

Különösen nagy a hiány köszentelepekben, s csak Val d'Aosta, Umbria, Toszkana és Szardegna egyes vidékein üznek igen szűk keretek között szénbányászatot.

Annál nagyobb feltűnést kelt most közgazdasági körökben, hogy Felsőolaszországban, az olasz gyáripar gócpontjában, olyan kiterjedt köszentelepre bukkantak, mely nemcsak rendkívüli gazdagsága és könnyű hozzáférhetősége, hanem kiváló jó minősége által is hatalmas versenytársa lehet rövid időn belül az angol szénnek.

A telep Veneto tartomány Vicenza járásában van, s Valdagno határában kezdődik. A hivatalos vizsgálat New-Castle típusának mondja a szenet, mely fénylő fekete, kompakt, kemény, normális nehézségű, 60 centiméter hosszú lánggal ég, 9—11% hamut hagyva hátra. A kifejtett hő 6200—7300 caloria (Thompson). A szén kénmentes.

Kisebbségi méretű bányászatot már hosszabb ideje üznek Valdagnóban, de a bányáknak modern berendezése után 90—100 tonna szenet lehetne szállítani.

Dacára a rendkívül magas munkabéreknek, a termelt szén még így is hasonlíthatatlanul olcsóbb az angol szénnél, s miután a kedvező vonatosszekötetés nemcsak egész Felsőolaszországgal, hanem Genuával is fennáll, a szenet tengeri gőzösöknél is értékesíteni lehet majd.

Felesleges talán hangsúlyoznunk, hogy a telep kiaknázására olasz és francia tőkésekből azonnal érdekcsoport alakult, mely most végzi a tulajdonosokkal a becslési tárgyalásokat. Ezek után azonnal hozzálátnak a bányák felszereléséhez és kiaknázásához.

A széntermelés emelkedése. A széntermelés az utóbbi időben ismét emelkedőben van. Ez olvasható ki a rajna-veszt-fáliai szénkarti múlt pénteki ülésén történekből is, amikor bejelentették, hogy februárban 6,994.448 tonna szenet termeltek, vagyis többet, mint bármely előző hónapban, de ugy házi, mint ipari szén után csökkent a kereslet, úgy hogy sok szén raktáron maradt. A március 31-ikén lejáró kötések megújítása alkalmával a karta a fogyasztók részéről erős tartózkodást tapasztalt, úgy hogy a részesedési hányadokat csökkenteni kellett. Itt említjük meg, hogy a szénmizériák enyhítésére új módszert javasolnak, nevezetesen azt, hogy a szenet a bányában változtassák gázzá és a szén helyett a hajtóerőt továbbítsák. Technikailag ez lehetséges, de a kereskedelmi előnyök még nincsenek beigazolva. Most egy nagy francia bányavállalat ez irányban nagyszabású kísérletet tesz. A Société des Honillères de Rouchamp a bányái mellett 70.000 lóerejű áramfejlesztő telepet rendezett be, mely a Vogézeknek egy nagy ipari vidékét fogja világításra és hajtásra való árammal ellátni.

Irodalom.

A magyar bányászati közigazgatás tankönyve. Hézagpótló könyvet irt dr. Bartha Béla főisk. nyilv. r. jogtanár, kép. egyet. magántanár, aki a bányászifjúság nevelése közben

belátta, hogy a sok tudomány mellett mily nagy szüksége van azoknak az *életben* a bányászati közigazgatás ismeretére. Mint-hogy mi a gyakorlati élet emberei vagyunk, csak örömmel üdvözöljük dr. Bartha Béla tanár praktikus könyvét, mely előnyösen szolgálja a mi elveit is, hogy: *általánosítani, népszerűsíteni kell* bányajogoktatásunkat. Nagyon tanácsos és hasznos volna, ha a Bartha könyve kézikönyv volna egyúttal az egyetemen és az akadémiákon a bányajogot tanuló ifjuságnak is. A könyv nagy gondnal és szakértelemmel van összeállítva s bárki is haszonnal forgathatja. Ajánljuk is olvasóink figyelmébe Selmecbányán jelent meg; ára 5 korona.

Szerkesztői üzenetek.

P. Genua. Köszönjük. Nagy hasznát vennők, ha az ottani bányamunkásvizonyokról írna valamit.

Levelezőink. A postaköltséget — mint többször irtuk szívesen fizeljük.

A szerkesztésért felelős: **Apsay V. János.**

1777. sz.

Betöltendő állás.

Keresünk két jól számoló, ügyesen rajzoló, bányaiskolát végzett altisztet, kik bánya és külszíni theodolit-mérésekben jártassággal bírnak.

Állást nyer továbbá egy olyan altiszt, ki műszaki és főleg térképrajzolásban gyakorlattal bír. A katonai földrajzi intézetnél (Militärgeographisches Institut) alkalmazásban állott pályázó előnyben részesül.

Pályázni szándékozóknak, eddigi működésükről szóló bizonyítványmásolataikkal felszerelt kérvényeiket legkésőbb f. é. április hó 18-ig igényeik megjelölésével, alulírt bányai igazgatósághoz terjesztésük be.

Petrozsény, 1908. március 20.

Salgó-Tarjáni

köszöntője részvénytársulat
Petrozsényi bányai igazgatósága

Roth, bányai igazgató.

J. POHLIG A. G. Kölnben,

épít harminc év óta

sodrony=kötélpályákat,

a legjobb kivitelben.

Több mint 1700 berendezést szállított 15—18, 20, 35 és 45 kilométer hosszban is.

Magyarországi
képviselő:

PÁRIS OSZKÁR, Budapest

VII., Damjanich=utca 51. szám. TELEFON 82—16. SZ.

Hammer-, Hacken-, Bell-, Axt-
etc. Stilen,

in allen nur dankbaren Formen und Grössen.

Grösstes Lager der Continents.

Grösstes Specialgeschäft der Branche

Muster und Preise auf gefl. Anfrage

Hamburg 1/c. **MOMME O. MOMSEN.**

Dus tartalmu

mangánércbányát

keres megvételre készpénz fizetés mellett
előkelő kereskedelmi ház. Érdeklődők for-
duljanak sürgösen lapunk kiadóhivatalához.

Pap Aurél

okl. magán b. mérnök

irodája

NAGYVÁRADON

Vizvezeték-utca 36b sz. a.

Elvállalja minden e szakba vágó

munkák elvégzését.

Elvállalok nevezetesen: kül- és bányaméréseket, három-
szögeléseket, lyukasztási méréseket adományozási mé-
réseket, térképek és kérvények szerkesztését, zártkutat-
mányok fektetését és bejelentését, idegen bányák meg-
vizsgálását, szakvélemények megadását, bányavétel és
eladás közvetítését, bánya és erdei vasutak építést,
altisztek által vezetett bányauzemek időnkénti megtekint-
ését s ellenőrzését, kutatások vezetését stb. stb.

Az igen tisztelt szakközönség
szives pártfogását ez uton kéri

PAP AURÉL

okl. m. b. mérnök.

BURMEISTER C. CHAMOTTE-GYÁR

HALBSTADTBAN (ezelőtt C. KULMIZ).

Egyesítve az Egyesült Chamotte-gyárakkal m. Sz.
(ezelőtt C. Kulmiz) Saarauban és Marktredwitzben

Számos kiállításon ki-
tűntetést nyert.

Mindennemű tűzálló-termények; Chamotte-kövek; kvarc- és silica-kövek, magasfoknak (hoch-basische) (védjegy \times) és magas savfoknak. Különleges kövek nagyolvasztók és Martin-kemencékhez; üstkövek, tűzálló anyag acéltégelyekhez és hasonló legmagasabb igényeknek megfelelő anyag; Chamottelisztt acélöntéshez; tűzálló elszigetelőkövek 0,8 fajsúlyig, pl. léghevítő vezetékek kifalazásához; pír-szén-alakkövek, széntéglák a megkívánt mérték szerint, agyaghozzaadás nélkül, keményen sajtólva, megfelelően égetve, nagy olvasztókhoz. Alakkövek, göredek, hevítő-retorták (Muffeln). A kohászati, légszusz- és vegyi iparágaknál használt mindennemű teljes kemencék szállítattnak; különösen teljes nagyolvasztók léghevítővel, görbe- és mészkemencék. — Fenti különlegességekben gyakorlott köművesek rendelkezésre állnak.

Alapítottatott 1850-ben.

Évi termelőképesség: 100 millió kilogramm alakos égetett Chamotte-áru.

1000 munkás.

Az elszállítás Halbstadtban, Saarauban és Marktredwitzben a gyár saját vágányain esetleg vízen Boroszlóbból gondosan eszközöltetnek

Sürgönycim: „Feuerfest“ Halbstadt.

Fénykép nagyításokat

akármilyen fénykép után, legszebb kivitelben, 55—68 cm. nagyságu

diszes Passepartoutban 5 kor.-ért
olajban szinesen 10 koronáért

küldünk csomagolással együtt.

Képviselők mindenütt felvételnek:

„RAFAEL“ fényképnagyító és festészeti műterem

BUDAPEST, VII/22.

VEREINIGTE

CRUMMENDORFER QUARZSCHIEFERBRÜCHE

LANGE, LUX UND OELSNER

RIEGERSDORF, Kreis Strehlen, Preussisch-Schlesien

Bahnstation CRUMMENDORF der
Strehlen-Grottkauer Eisenbahn

Telegr.-Adr.: Quarzitbrüche RIEGERSDORF Strehlen-Schles.

Empfehlen ihren auf Ausstellungen **hochfeuerfestem**
mehrfach premierten ausgezeichnet

Quarzschiefer in behauenen oder gesägten rechtwinkligen oder konischen Stücken für
Zustellung von Cupol-, Schweiss- und Puddelöfen, für Converter, in Zinkhütten für die Schächte der Zinkdestillieröfen, für Kalk- und Schnitzeltrocken **Quarzschiefer**, öfer Kesselfeuerungen aller Art usw.

ein hochfeuerfester Naturstein, hält bei höchsten Hitzegraden ganz wesentlich länger als beste Schamotte oder Dinassteine, wächst nur sehr wenig bei höchsten Temperaturen und ist sehr widerstandsfähig gegen Temperaturwechsel.

Preise weit geringer, als für Schamotten und Dinassteine.

Quarzschiefer wird in behauenen und geputzten auch mit Diamantsägen voll- und scharfkantig geschnittenen rechtwinkligen und konischen Stücken von bestimmten Längen geliefert und mit bestem ff. Mörtel vermauert.

Allererste Referenzen des Inn- und Auslandes, sowie Originalzeugnisse und Prospekte stehen zur Verfügung.

Die Erste

Böhmisch-mährische Maschinenfabrik

und Filiale „Prager Brückenbau-Anstalt“ in Prag liefert

komplette Bergbau- und Hüttenwerks-Anlagen,

Betriebs-Dampfmaschinen und Dampfkessel,

Fördermaschinen jeder Konstruktion und Grösse,

Förderschalen, eiserne Grubenhunte Aufsatzvorrichtungen Patent Strausz, Seilauflösungen, eiserne Förderstühle, eiserne Sortirungsgebäude und Dächer, Sortirungsanlagen, Kreiselrätter Pat. Coxe, Pendelrätter Pat. Karlik, mechanische Wipper Pat. Karlik, Sertirungsroste Pat. Karop, Schrauben- und Kaliberroste Pat. Distl-Susky, Kettenförderungen und Seilbahnen, direkte Verladungen, Schiebehüben, Dampfkabel u. Dampfaufzüge

Kräne, Bremsen, Aufzüge.

Ober- und unterirdische Wasserhaltungsmaschinen bewährtester Konstruktion.

Pumpen und Gestänge, Kunstwinkel, Steigrohre, Gebläsemaschinen, Luftkompressoren, Ventilatoren und Exhaustoren.

Dampfmaschinen für elektrische Beleuchtungs- und Kraftanlagen.

Normal- und Schmalspur-Lokomotiven.
Gasmotoren für Saug- sowie Druckgas.

GEBRÜDER FROMME

WIEN, XVIII. Herbeckstrasse 27.

Werkstätte mathematischer
Präcisions-Instrumente

Gruben-Patent-Boussolentheodolite. Gruben-Instrumente, Taschen-Grubenboussolen-Instrument Preis fl. 67.— in verschiedenen Grössen, Gruben-Latten und Stäbe, Verziesschrauben und Schnüre, Compasse, Gruben-Regel-Transporteure, Phantographen schwebendes System.

Illustrierte Preisverzeichnisse gratis und franco.

General Vertreter:

von Karl Zeiss in Jena.

Lager von plastisch wirkenden Zeissfeldstechern

: Drahtseile :

für alle vorkommenden
Zwecke fabriziert in best-
bewährten Ausführungen

E. F. Elbert,

Lugau i. S.

Gegründet 1862.

Gegründet 1862.

Magy. kir. állami vasgyárak központi igazgatósága

Budapest, Kőbányai-út 13-23. sz.

Sürgőnycim: „ÁLLAMI VASGYÁRAK BUDAPEST“.

Telepek: Budapest, Diósgyőrött, Vajdahunyadon,
Zólyom-Brezón és Kudsiron.

A budapesti gyárban 1144 lóerő, 2850 munkás, a diósgyőri gyárban 7000 lóerő 5600 munkás, a vajdahunyadi gyárban 1374 lóerő, 1800 munkás, a zólyombrezói gyárban 3765 lóerő, 2900 munkás, a -kudsiri gyárban 280 lóerő, 480 munkás.

Mozdonyok, lokomobitok, arató-, fűkaszálo- és cséplő-gépek, utimozdonyok, szalmakaszalozók, kukoricamorzsolók, és egyéb gazdasági gépek, vasuti vizállomási berendezések, gőzkazánok, sajtolt villamos kocsik-keretlemezek, teljes lokomotiv és vasuti kocsik kerékpárok, kerékvázak és tengelyek, vont fényes rudak, kovács- és acélöntvényű hajó- és gépalkatrészek, téglacélöntvények, alakos acélöntvények, különféle nyersvas és vasöntvények, szegecsek, csavarok, csavarokulcsok, tűzálló anyag- és chamotteárak. Hidak, vasszerkezetek, vasuti sínek és sinkapcsoló-szerek, teljes vasuti váltók, keresztvezések, vastartók, kereskedelmi vasak, lemezek, hidláncágok, rúgóacél, kőfúróacél, reszelő-acél, kocsirúgóacél, vágóacél, fenő-, brescian-, azralon- és durvaacél, sziklavésők, gazdasági szerszámok, különféle acélszerszámok, üllők stb. acélövedékek, vont, hengerelt, kazán-, forr- és furócsövek ónozza és galvanizálva, öntött vascsövek. **Vizgázhegesztési eljárással előállított** gőzvezeték, vízvezeték és csatornázási csövek és csatornázási csövek szab. kötőkarimákkal vagy hengerelt karimantyúkkal, mindennemű bányacsövek, elektromos vasuti vezetékhez és világító testekhez való árbocok, hajóárbocok, vitorlarudak (Raaen), árbocszárak (Stengen), árbocszálák (Spieren), póznák (Bäume), alagcsövek, vizlégcsövek (Speigaltrohre), üreges mozgó hajódarúk (hohle Davits), tengeri uszorok (Meeresbojen) vízepítésekhez, hidjarmokhoz és partbiztosítási falakhoz alkalmas csövek, melyek vizerővel a földbe nyomtatván és felülről cementtel kiöntöttén, olcsóbbak és tartósabbak mint a kőfalazatok, olaj-, légszusz- és légnymási tárgyak 200 athmosfera és azon felüli belső légnymásra, torpedó-légpatronok, cellulose cukor- és szappanfőzőüstök, egészen hegesztett üzemi kazánok és mozdonykazán-köpenyek, malomdobok, retorták, központfutók, vegyészeti és ezzel rokoniparok céljaira szolgáló készülékek stb.

Gummiwaren,
Packungen,
Dichtungsmaterialien

liefert billigst

Lotzges & Hermann,

Schlebusch-Manfort, bei Köln a Rh.

Vertreter gesucht.

Troisdorfer Bohröl

Alle Anforderungen entsprechend.

Natural, Rostschützend.

Wasserlöslich.

1 Kilo-Probe und franko. — Fass ca. 170 Kilo und Kannen à 25 und 50 Kilo zu Mk. 60.— per 100 kilo franko jeder Bahnhstation.

Chemische Fabrik Troisdorf

Dr. Hülsberg & Seiler, Troisdorf (Rheinland).

✂ LOSSINSZKY IMRE ✂

okleveles gépészmérnök műszaki irodája

BUDAPEST, V. KERÜLET, LIPÓT-KÖRUT 7. SZÁM.

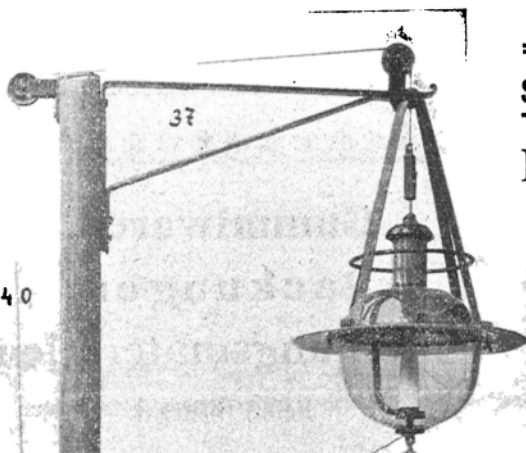
Telefonszám 64—72.

Postatakarékp. cheque és clearing 15657. — Folyószámla:
„Hermes“ Bank Budapest. — Lámpaműhely-telefon 2—16

Táviraticim LOSSIM.

Nagyfényerejű „Unicum“ petróleum izzólámpák szabadalm.

egyedüli gyártása és el-
árúsítása A jelenkor leg-
jobb és legolcsóbb világi-
tása. 1000 gyertyafény óránként 11-5 fillérbe kerül. Pótolja a villamos ivlámpát. Bármely petróleummal ég. Hordoz-
ható, bárhol felállítható és bárki által kezelhető. **Bányák, gyárak, gyártelepek, rakhelyek, műhelyek, gazdasági
udvarok, kerthelyiségek, fürdő- és forrástelepek stb. stb.
számára.**

Szabadalmazott „Zenit“ Invert gázégő.

Ideális gázvilágítás! A „Zenit“-égő régen
érezett hiányt pótol a
gázvilágítás terén, amennyiben ezen égővel felény
gázfogyasztás mellett ugyanolyan intenzív fényt kapunk,
mint a közönséges Auer-égővel. A „Zenit“-égő óránként
60 l. gázfogyasztás mellett 60 normál gyertyafényt ad,
tehát a közönséges Auer-égőkkel szemben

50%-os gázmegtakarítást eredményez.

A „Zenit“ invert-égő kétféle nagyságban készül:

A-jegyű 60 normál gyertyafényű 60 l. óránkénti gázfo-
gyasztás mellett. — B-jegyű 90 normál gyertyafényre 100
l. óránkénti gázfogyasztás mellett.

A „Zenit“ invert-égő ára:

Asztali lámpa állvánnyal (lásd ábrát) A-jegyű 20.— korona, B-jegyű 22.—
kor. Fali- vagy csillár-lámpa A-jegyű 10.— kor., B-jegyű 12.— korona.

Folytonégő töltőkályhák

Különösen magyarországi szenekre!

Feyér Gyula, okleveles gépészmérnök, tanár szabadalmazott rendszere szerint.

Nincs szükség drága külföldi szénre!

Fűtsünk olcsó hazai szénrel! ☞

50%-os költségmegtakarítás!

Alkalmazásban vannak már: Budapest
Városi Villamos Vasút, Technologiai Iparmúzeum,
M. kir. államvasutak főműhelye, M. kir. Honv.
Miniszterium, Nagykárolyi szinkör, Katonai közp.
ruhatár, Váczi városház, Nagyváradi hadapród-
isk., Schlick-gyár, Danubius hajó- és gépgyár stb.

Munkácsi-féle szab.

takaréktüzhelyek egyedüli gyártása és elárúsítása.

Bármely tüzelőanyaggal fűthetők! 35—40% költségmegtakarítás!

==== Teljes egészükben magyar ipar! ====